

rum ad parochiales ecclesias de jure communi spectat, » ut dicitur c. *Cum contingat*. 29. et c. *Cum in tua*. 30. h. t.

149. *Exceptis novaliibus regularium.* — Dicitur notanter « seclusis privilegiis; » quia juxta dicta n. 70. et seqq. de novalibus regularium, quæ propriis manibus, aut sumptibus colunt, decimæ non ad parochum, sed ad ipsos pertinent regulares; seu potius hi de illis nullas tenentur parochi dare decimas. c. *Ex parte*. 10. h. t.

150. *Si novalia in confinio duarum parochiarum existunt, decimæ inter parochos erunt dividendæ proportionaliter.* — Resp. IV. Si novalia liquido existunt in confinio duarum parochiarum, ita ut una pars agri de novo ad culturam redacti reperiat intra unius, altero vero intra alterius parochiæ limites, decimæ hujusmodi novalium inter duos parochos juxta proportionem terræ in cujusvis parochia existentis dividi debent. Abbas, in c. *Quoniam*. 13. h. t. n. 5, et ibi Barbosa, n. 5; Pirhing, h. t. n. 102, et alii. Ratio est, quia quivis parochus de fructibus terræ in sua parochia existentis decimas de jure percipit cit. c. *Cum contingat*. 29. h. t. ergo ubi constat, aliquod terræ spatium in certa parochia situm esse, de fructibus illius spatii decimas percipere habet. Quod si vero in novalia in tali loco existant, ut constet quidem, quod ad alterutram in duas parochias locus pertineat, nesciatur tamen ad quam, vel ignoretur, an majus vel minus spatium ad hanc vel illam parochiam spectet, decimæ æqualiter inter duos parochos erunt dividendæ. Barbosa loc. cit. ob jura et rationes dictas. Et quamvis hoc ultimum sit, valde commune inter doctores non desunt tamen inter doctores docentes, in hoc ultimo decimas pertinere ad parochum sacramentalem, seu illum qui est verus parochus et pastor Domini novalium. Rationem dant, quia talis habet duplex, vel saltem fortius jus quam alius parochus: nam imprimis habet æquale jus cum alio ratione fundi: dein etiam habet hoc, quod de jure communi omnes decimæ spectent ad parochum sacramentalem c. xxix et xxx. h. t. Nec dicas hos canones verificari de decimis personalibus, non autem prædialibus. Nam contra est, quod, etsi non certum tamen dubium quia et probabile sit, etiam prædiales decimas in aliena parochia existentes pertinere ad parochum sacramentalem prout ipse fatetur Pontifex c. *Cum sint*. 18. h. t. consequenter parochus sacramentalis

hoc ipso fortius jus habet, unum certum æquale cum alio, alterum vero probabile; quæ opinio plane satis æqua et probabilis est, adeo ut juxta eam in tali casu ad relationem doctissimi referentis in celeberrimo consilio ecclesiastico Frisingensi juste lata fuerit sententia pro parochi sacramentali contra parochum, in cujus parochia existebat fundus novalium.

151. *Novalium intra nullius parochiæ limites existentium decimæ ad episcopum pertinent.* — Resp. V. Quando novalia inter nullius parochiæ limites existunt, uti contingere solet, si novalia fiunt in sylva, vel palude, quæ pro termino duarum parochiarum olim constituebatur, decimæ ad episcopum loci spectant, qui eas vel certæ parochiæ, vel sibi, vel alii pio operi applicare et attribnere potest. Barbosa, et Abbas, loc. cit. et ibi Ancharanus, Pirhing, h. t. n. 101. cum communi, textu claro cit. c. *Quoniam*. 13. h. t. ibi; « Alioquin (si nempe in nullius Parochia existunt) ipsas secundum discretionem a Deo tibi datam, alii Ecclesiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere. » Ad quod faciendum non est necessarius consensus capituli; prout bene advertunt doctores citati, cum Joan. Andrea, in cit. c. *Quoniam*. h. t. n. 2. Ratio est, quia talis decimarum applicatio non est alienatio, sed pura non acquisitio, cum, uti supponitur, decimæ talium novalium ecclesiæ cathedrali nondum sint unitæ, consequenter juris solemnitas non requiritur. Accedit, quod licet episcopus solus non possit Ecclesiæ præjudicare in bonis jam acquisitis, possit tamen id facere solus in bonis acquirendis. Abbas, loc. cit. n. 4; Pirhing, h. t. n. 103. pro quo vide textum, et Glossam, cau. 16. q. 6. c. fin.

152. *Privilegium percipiendi decimas non extenditur ad novalia.* — Quæritur VI. An privilegium percipiendi, vel non solvendi decimas extendatur ad novalia? Resp. I. Etsi privilegium percipiendi in aliquo loco decimas absolute ac indistincte concedatur, tamen ad novalia se non extendit, nisi exprimat, sive dein laicis, sive clericis, sive religiosis concedatur. Covarruvias, *Var. resolut.* lib. I. cap. xvii; Barbosa, in c. *Ex parte*. 27. h. t. n. 9 et 6; Zæsius, h. t. n. 56; Guttieres, lib. II, *Quæst.* n. 123, ubi citat Ancharanum, et alios; Pirhing, h. t. n. 104; Roderiquez, t. II. *Quæst. reg.* q. 42, a 6, contra plures alios. Idque desumitur ex c. *Tua* 25, § fin. c. *Cum con-*

tingat. 29. h. t. et c. II. in prin. et sine eod. in 7. Ratio est, quia hujusmodi privilegium est odiosum, utpote in parochorum, ad quos de jure spectat c. xxix. h. t. præjudiciam cedens, « consequenter non extendendum, » sed potius restringendum, prout dicitur c. *Cum tua*. 25. in fine h. t. Hinc etsi alicui monasterio, vel aliis concedatur, quod in aliqua parochia decimas percipiant, nihilominus parochus decimas de novalibus, quæ post concessum privilegium fiunt, colliget.

153. *Solvitur instantia ex. c. Ex parte, h. t. Majus ubi conceditur, etiam minus concessum esse videtur, quando procedat?* — Nec obstat c. *Ex parte*. 27. h. t. ibi: « Cum tibi quod majus est, sit concessum, ut videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias, de novalibus eas percipere satis potes; quia ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur. » Respondetur enim cum Barbosa, in cit. c. *Ex parte*. n. 6. et aliis, non esse ibi sermonem de decimis ad aliam ecclesiam pertinentibus, sed decimis parochiarum monasterio abbatis (de quo in capitulo) incorporatarum, quæ decimæ alias jam de jure communi ac dictum abbatem pertinebant, consuetudine tamen, aut alia ratione forsan ad alios legitime, vel illegitime translatae, eidem abbati denuo per Papam restituebantur: ut sensus sit: Cum tibi concessum sit ut de parochiis tuo monasterio incorporatis decimas percipias, etiam novalia percipere poteris. Qui sensus rite desumitur tum ex verbis « parochiarum tuarum; » tum ex apposita ratione: Quia « ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur, » hæc enim ratio in proposito non procederet, si de decimis alterius parochiæ quæstio esset, eo quod tunc concessio odiosa utpote parochi præjudiciosa esset: in quali concessione ob majoritatem rationis non debet fieri extensio, nec valet argumentum a majori ad minus, ut cum communi docet Barbosa, *de Offic. et potest. episc.* p. II, alleg. 33, n. 12, arg. c. *Cui*. 27, *de Præbend.* in 6. Accedit, quod extensio a decimis ut sic, ad decimas novalium in præjudiciam aliorum expresse sit prohibita, et restrictio e contra mandata, c. *Tua*. 25, in fine. h. t. Hinc ut hoc capitulum cum c. *Ex parte*. h. t. concordetur in allato sensu hoc posterius accipere debemus.

154. *Privilegium percipiendi decimas etiam minus concessum esse videtur, quando procedat?* — Resp. II. Si in privilegio percipiendi

decimas etiam expressa fit mentio novalium, intelligi debet de novalibus primum futuris, non item jam existentibus, quorum decimas alii jure jam possident, nisi etiam expresse fiat mentio de novalibus præteritis. Communis ob claram juris dispositionem c. II. in prin. h. t. in 6. ubi insuper additur, quod dictum privilegium circa novalia solummodo sit intelligendum secundum illam partem seu quantitatem, secundum quam decimas non novalis privilegiatus percipit. Imo etiamsi decimas de terris non novalibus integras perciperet, de novalibus tamen futuris non nisi medietatem percipere vi privilegii posset, etsi de novalibus percipiendis absolute foret concessum, textu claro cit. c. II. § *Statuimus*. h. t. in 6. ubi suæ limitationis rationem pontifex apponit, « ne videlicet hujusmodi privilegia parochis locorum nimis fiant odiosa. » Ancharan., in cit. c. II, h. t. in 6, not. 2; Pirhing, h. t. n. 107.

155. Glossa in cit. c. 2. h. t. §. *Nec ad alias*, rem declarat simili exemplo: Monasterium v. g. vi privilegii jam diu percipit decimas integras, vel mediam aut tertiam partem; interea fiunt novalia, de quibus parochus decimas de jure colligit. Monasterium videns, quod de novalibus nihil percipiat, etiam de illis privilegium sollicitat, et absolute sonans impetrat; vi hujus privilegii non potest aliquas decimas de novalibus præteritis, sed tantum de futuris percipere, et quidem tantum de tertia parte, si de tertia solummodo parte decimas non novalium percipit, vel ad summum medietatem de futuris novalibus, etsi antiquas decimas omnes, vel majorem earum partem habeat.

156. *Privilegium eximens a solutione decimarum extenditur etiam ad novalia.* — Resp. III. Privilegium eximens a solvendis decimis absolute, ac sine restrictione ad certas decimas concessum, extenditur etiam ad novalia post concessum privilegium coli cæpta. Zæsius, h. t. c. III, n. 54; Pirhing, eod. n. 103; Suarez et alii. arg. c. *Ad audientiam*. 12. h. t. ubi privilegium absolute concessum etiam ad novalia extenditur; cum enim aliqui de sensu privilegii ibidem absolute concessi dubitent, et putarent, id tantum de novalibus esse intelligendum, declaravit pontifex esse intelligendum etiam de novalibus, et de cæteris omnibus. Ratio est, tum quia, etsi privilegium eximens a solvendis decimis sit odiosum, consequenter stricte interpretandum arg. c. *Odia*. 15. *de Reg. jur.* in 6. nihil-

ominus quantum propria significatio comprehendit, extendi potest et debet. *arr. can. Omnino*, dist. 3, l. *Non aliter*. ff. *de Legatis*. 3, et observat Glossa in cit. c. *Ad audientiam*. h. t. cum hoc non tam extendere, quam comprehendere proprium significatum sit: atqui privilegium eximens a decimis absolute concessum in propria significatione comprehendit etiam decima novalium, hoc ipso, quod sub genere comprehendantur omnes species in illo contentæ, l. *Omnes*. c. *de Præscript.* 30. et l. *Semper*. ff. *de Reg. jur.* tum quia « ubi majus conceditur, minus concessam esse videtur, » c. *Ex parte*. 27. h. t. atqui decimæ non novalium quid plus et majus important quam novalium: ergo.

157. *Solvitur objectio*. — Dices has rationes nimium, illud nempe probare, quod etiam privilegium percipiendi decimas absolute datum comprehendat novalia, quod est contra dicta n. 152. ergo. Resp. negando ant.; quamvis enim hæ rationes ex se idem probarent in privilegio percipiendi decimas, tamen de facto id non probant, quia in jure expresse prohibita est extensio a decimis ut sic, ad decimas novalium, et e contra restrictio mandata, in casu perceptionis decimarum c. *Tua*. 25. h. t.; ibi: « Cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda. » Non item in casu exemptionis a solvendis decimis, imo in hoc expresse conceditur dicta extensio cit. c. *Ad audientiam*. h. t. Accedit, quod privilegium percipiendi decimas sit longe magis præjudiciosum parochis, quam privilegium eximens a solutione decimarum, cum hoc solummodo privet parochum decimis unius personæ, illud vero eundem privet decimis plurium personarum alicujus loci, consequenter mirum non sit, si in uno, et non in altero concedatur extensio a decimis ut sic ad decimas novalium.

158. Quæritur VII. An, si quis præscribit decimas in aliqua parochia, vel alio modo acquirat, habeat etiam jus ad decimas novalium futurorum? Resp. negative. Barbosa, in c. *Cum contingat*. 29. h. t. n. 1. et ibi Abbas, Ancharanus, Joan. Andreas, Pirhing, eod. n. 110. et communis aliorum, arg. cit. *Cum contingat*. 29. h. t. Ratio est, quæ supra n. 152.

§ VIII.

DE JUDICE CAUSÆ DECIMARUM. ITEM DE ACTIONE INSTITUENDA IN CAUSIS DECIMARUM.

159. *In petitorio causa decimarum pertinet ad judicem ecclesiasticum private*. — Quæritur I. Quis sit judex in causa decimarum? Resp. I. Si agitur in Judicio petitorio, ut si movetur lis, vel quæstio de ipsa proprietate, vel jure percipiendi decimas, ad quem pertineat, vel de privilegio, aut præscriptione earum, aut de immunitate, et exemptione a solutione earundem, ut si quis neget, se ad eas teneri, aut aliud prætentat, vel neget, quod immediate titulum, aut radicem decimarum, vel proprietatem respicit, causa et judicium ad judicem ecclesiasticum, et quidem solum ac private excluso judice laico pertinet. Barbosa, in c. *Tua*. 25, n. 2; Guttierrez, *Pract. quæst.* lib. III. q. 26; Moneta, *de decimis*. cap. VIII. a prin.; Pirhing, h. t. n. 63; Engel, eod. n. 59; Rebuffus, *de Decimis*. q. 10. n. 35, cum communi et certa aliorum, arg. c. *Tua*. 25, h. t. et c. fin. *de Rerum permut.* Ratio est, quia causa decimarum (si agatur in petitorio) accensetur spiritualibus, arg. cit. c. fin. *de Rerum permut.* et c. XIV. h. t. De jure autem spirituali judex laicus cognoscere, ac disponere nequit, c. II. *de Jud. ciis.* et cit. c. *Tuz* 23. h. t. ergo. Concordant *Land Recht*, et concordata Bavarie adducenda infra n. 166. Hinc si quis in simili causa erga judicem ecclesiasticum, contumacem se exhiberet, posse per censuras compelli, c. *Ex parte* 21. c. *Non est*. 22. et c. *Tua nobis*. 26. h. t.

160. *Exceptis decimis laicalibus*. — Limitant tamen aliqui conclusionem non immerito in casu, quo causa inter laicos controversa in petitorio, concernit decimas, quas laici ante concilium Lateranense, vel privilegio Papæ acquisite ita possident, ut de illis juxta § præc. 145. libere disponere, easque in alios transferre valeant; tali enim in casu laici a competentem judicem esse, docent Covarruvias, *Pract. quæst.* cap. xxxv. n. 2; Engel, h. t. n. 59; Pirhing, h. t. n. 103; Jean. Rupel, l. I. *Forens institut.* cap. xxv; Klingensperger, *de Decimis*. cap. VIII. assert. 88. n. 3. et alii, contra Rebuffum, *de Decimis*, loc. cit. et alios: dummodo non simul involvatur quæstio surgens radicem juris decimandi ex sacris canonibus dependentem: veluti an privilegium, infeudatio, etc. de jure canonico substituerit. Ratio

est, quia in tali casu decimæ non amplius accensentur spiritualibus, sed patrimonialibus bonis laicorum, habenturque quasi secularizatæ, seu temporalizatæ, ob quod etiam libere in alios transferri possunt juxta dicta n. 145. Accedit passim consuetudo vigens, quæ est optima legum interpret. l. *Si de ff. de Legibus*. Idem habent statuta Bavarie, tit. XXVIII. art. fin. et concordata inter reverendissimos ordinarios et principem territorialem erecta per textum infra, num. 166, adducenda. Imo volunt aliqui, in hoc casu judicium pertinere, ad judicem laicum private. Covarruvias, *Pract. quæst.* c. xxxv. num. 2. § *Tertio*; Schmidt in jure Bavarico, loc. cit. et in *Semcent.* 2, contr. 28, n. 2. et alii.

161. *In possessorio, quando vel uterque tam reus nempe, quam actor, vel saltem reus persona ecclesiastica est, ecclesiasticus judex est*. — Resp. II. Si agitur in judicio possessorio, reo existente clerico, actore vero laico, rursus ad judicem ecclesiasticum judicium pertinet, Covarruvias, loc. cit. n. 1; Klingensperger, loc. cit. assert. 75; Fachin, lib. VII. cap. xv. vers. *Hæc sunt*, et communis aliorum. Ratio est, quia « actor sequitur forum rei; » consequenter si clericus vel laicus contra clericum sive in petitorio, sive possessorio agere vult, coram judice ecclesiastico eum convenire debet. Nec refert, quod causa possessionis censeatur temporalis; quia etsi non ob qualitatem causæ, tamen ob qualitatem personæ clericus necessario coram judice ecclesiastico conveniri debet, sive dein causa spiritualis sit, sive temporalis, prout ex utriusque juris regulis tradunt Covar., *Pract. quæst.* cap. xxxv. numer. 1. § *Primum etenim*; Menochius, in *Remed.* 15. *Recup. possess.* num. 223, et *Remed. retinend.* 3, numer. 347; Gailus, lib. I, observat. 38, n. 5. in fine; Pirhing, *de Foro compet.* n. 90; Guttierrez, *Can. quæst.* l. I. cap. xxxiv. n. 1. et seqq. cum communissima aliorum, arg. c. *Qualiter*. 17. *de Judiciis* c. *Si diligenti*. 12. *de Foro compet.* can. *Inolita*. 42. cau. 11. q. 1. authentica *Statuimus*, c. *de Episc. et cleric.* quod adeo verum est, ut neque consuetudo in contrarium valeat, ut censet Rota in *Antiquis*. 640. apud Covarruviam, loc. cit. concordat *Land-Recht*, loc. cit. ubi judicem laicum cognoscit solum, quando reus est: ibi: « Wann der Beklagte ein Lay ist. »

162. *Si reus in possessorio laicus est, etiam*

laicus judex esse potest. Possessio et possessorium rei spiritualis quid temporale est. — Resp. III. Si in judicio possessorio clericus contra laicum, vel laicus contra laicum agit, tunc etiam laicus potest esse judex in causa decimarum: quocumque dein interdicto sive adipiscendæ, sive recuperandæ, sive retinendæ possessionis agat. Guttierrez, *Pract. quæst.* l. III. q. 26. n. 2. citans communem; Gailus, loc. cit. pariter allegans communem; Barbosa, in c. *Tua*. 25, h. t. n. 2. ubi plurimos pro conclusione citat; Moneta, *de Decimis*. q. 10. n. 33; Engel, h. t. n. 59; Bartolus, in l. *Filium*. ff. *de His, qui sunt sui vel alien.* dicens, quod etiam consuetudine servetur in toto mundo. Eandem opinionem sequitur camera imperialis teste Gailo, loc. cit. estque conformis statutis et concordatis Bavarie, loc. cit. Ratio est, quia possessio cujuscunque rei aut juris etiam spiritualibus est quid mere temporale, ipsumque possessorium etiam rei spiritualis non nisi quid temporale importat, eo quod quæstio non de ipso jure spirituali, sed præcise de facto, an nempe quis, vel quandiu possideat, aut possederit v. g. prout cum communi aliorum bene observat archidiaconus in c. I. *de Restit. spoliat.* in 6. § *Actore*, Afflic. decis. 24, n. 4; Baldus, in l. *Si de proprietate* c. *Si non compet. jud.* n. 15; Bartolus, in l. *Titia*. ff. *Soluto matrimonio*. n. 5, cum seqq.; Gailus, lib. I. observ. 3. 8. n. 2. 3. et 4; Abbas in c. *Litteras*. 2. *de Juram. calum.* n. 7. et seqq. consequenter cum possessio rei plane sit separata a proprietate ejusdem, l. *Naturaliter*. 12. § 1. ff. *de Acquir. possess.*; ibi: « Nihil commune habet proprietas cum possessione, » etc. potest utique judex sæcularis causam possessionis cognoscere ac judicare, si apud eundem laicus in materia decimarum convenitur; prout etiam executio juramenti (quod utique spirituale est) ad judicem laicum pertinere potest, c. II. *de Jurejur.* in 6.

163. *In questione facti, laico existente reo, laicus judex esse potest*. — Pariter judex sæcularis cognoscere potest reliquas quæstiones facti in materia decimarum, si reus conventus est laicus, v. g. an integre solverit. Idem est, si ex contractu actio intentetur, quæ non tam jus decimarum, quam fructus ipsos concernat, v. g. pro mercede locationis, pro pretio emptionis solvendo, etc. Engel, h. t. n. 59; Pirhing, h. t. n. 162; Schmidt in statuta Bavarie, loc. cit. et ibi textus *Land-Recht*.